

Mit i legenda kao nadahnuće

Modrić, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Arts Academy / Sveučilište u Splitu, Umjetnička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:175:573346>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Arts Academy](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
UMJETNIČKA AKADEMIJA

MAGDALENA MODRIĆ
MIT I LEGENDA KAO NADAHNUĆE
DIPLOMSKI RAD

Split, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
UMJETNIČKA AKADEMIJA

LIKOVNI ODJEL

MIT I LEGENDA KAO NADAHNUĆE
DIPLOMSKI RAD

NAZIV ODSJEKA: Kiparstvo

Predmet: Diplomski rad

Student: Magdalena Modrić

Mentor: Akad. kipar, red. prof. art. Nikola Džaja

Komentor: Akad. kipar Dragan Dužević, pred.

Split, 2022.

SADRŽAJ:

1. SAŽETAK.....	4
2. UVOD.....	5
3. O MOTIVU DJEVOJČICE.....	7
4. O MOTIVU ZMIJE.....	10
5. O MOTIVU KACIGE.....	14
6. O MOTIVU JURAJA I ZMAJA.....	17
7. KOMPOZICIJA I FORMA.....	19
8. PROCES RADA.....	22
9. ZAKLJUČAK.....	29
10. LITERATURA.....	32

SAŽETAK

Svojim završnim radom, „Trijumf Svetog Juraja“, kao suvremenom interpretacijom klasične priče o dobru i zlu, ostvarila sam zanimljivu kiparsku sintezu. Radi se o kipu modeliranom u glini, kojeg sam skulptorskim procesima pretvorila u konačni gipsani oblik. Moja suvremena interpretacija jest figura - autoportret, kojim sam sebe prikazala kao djevojčicu, referirajući na kršćansku legendu o Svetom Jurju. Svečeve atribute, zmiju i kacigu, koristim na sebi svojstven način, u vidu sjedinjenja svoje osobne priče i drevne kršćanske legende.

ABSTRACT

With my final work, "Triumph of Saint George", as a modern interpretation of the classic story about good and evil, I achieved an interesting sculptural synthesis. It is a statue modeled in clay, which I transformed into the final plaster form through sculpting processes. My contemporary interpretation is a figure - a self-portrait, with which I portrayed myself as a little girl, referring to the Christian legend of Saint George. I use the saint's attributes, the snake and the helmet, in my own way, in the form of a combination of my personal story and an ancient Christian legend.

UVOD

Ideja za ovaj rad nastala je već na prvoj godini mog studija na UMAS-u. Od samog početka, ona nije bila zamišljena kao autoportret, oblikovana je prema istinitom događaju. Dok sam bila još i mlađa nego što je prikazano na radu, tijekom jedne berbe gljiva, baka me spasila od ugriza poskoka. Bila je to starija zmija, debela gotovo poput ručnog zgloba. Ubila je štapom, probadajući ga kroz njezinu glavu spretnim pokretom. Predložila mi je da je ponese kući na štapu, što mi se činilo tako uzbudljivo – bila sam poput Svetog Juraja koji je ubio zmaja.

Prva studija autoportreta iz 2021. godine

Inspiraciju sam pronašla u mnogim igrama i maštanjima proizišlim iz okoliša; šume i „skrivenih blaga“, za koja smo svi znali da su tu. Kroz te igre i maštu, ilirska je kaciga bila je jedna od glavnih simbola tih skrivenih tajni, te je na taj način otvorila sebi mjesto u ovoj kiparskoj kompoziciji.

Po okolnoj šumi razbacana su ilirska groblja, tumuli ili gomile, od kojih je najveća, koja nosi naziv Šaićeva, promjera dvadeset i pet metara, a visoka u prosjeku pet, ovisno s koje se strane gleda. Nedaleko od kuće koju su sagradili djed i baka nalazi se špilja iz koje izvire nepresušiva bara. Iz špilje uvijek dolaze neobični zvukovi, a njezin veliki hodnik koji skreće desno zazidan je, možda zbog praznovjerja, a možda radi kontroliranja razine vode.

Još u djetinjstvu moje majke život u selu je bio postojan i uvijek se nešto događalo. Žene iz sela odlazile su u šumu zajedno birati 'grm' za koze, koje su djeca u odvojenim grupama šetala, što je, uz gradnju logora, bila igra, a ne obaveza. Muškarci koji nisu radili u polju su se bavili drugim korisnim poslom. Ljudi su dolazili jedni kod drugih na kavu, sa kolačima u slobodno vrijeme. Čak i tada je tu živjelo sve manje ljudi, jer su mnogi gradili kuće bliže moru, a njihova djeca su odlazila u gradove.

Slično je bilo i u vrijeme mojeg najranijeg djetinjstva. Danas se populacija prepolovila, a odavno nema ni škole, trgovine, pa čak ni crkve. Pelješac je postao zatočenik nekog „džepa“ u vremenu, a modernizacija ga je u potpunosti mimoišla. Turizam mu nije bio sklon, zbog njegove nedefinirane ili neiskorištene zemljopisne vrijednosti. Brdovit je to i surovi krajolik, sa nepristupačnim plažama, za razliku od Korčule i Hvara. Previše je topao, da bi se uspoređivao sa okolnim planinama, koje su pružale utočišta zimskim turistima. Njegovo povijesno blago bilo je obraslo šumom, a mnogi stanovnici su se usmjerili vinarstvu, tako je Pelješac postao samo vinski put koji vodi prema drugim mjestima.

Selo je sada gotovo prazno, posvuda su rasute stare, obrasle kamene kuće. Za dijete je to idealan prostor za igru, a uz mističnu špilju i netaknute drevne grobove, katalizator za osmišljavanje igara i vlastitih svjetova. Daleko od buke grada i raznih izvannastavnih aktivnosti, i ja sam šetala sa kozama u šumu, gradila logore, čitala knjige na skrivenim mjestima u šumi ili po brdima tražila cvijeće ili predmete nestale civilizacije – koje nikada nisam našla.

O MOTIVU DJEVOJČICE

Dobro i zlo su uvijek motivi koji se ponavljaju. Uvijek ih utjelovljuju dva oprečna lika, predstavnika, jedan koji predstavlja vrlinu i dobro, a drugi zlo i porok.

Kroz mitove i legende, pisanom predajom „utjelovljuju“ se dobro i zlo u likove poput dobrog i hrabrog, ali nejakog dječaka Davida, te strašnog i zlog Golijata, ugnjetavača golemog i snažnog tijela. Tu je i Judita, dobra i plemenita lijepa djevojka, koja se žrtvuje spasiti svoj narod, lukavo koristeći svoju ljepotu, ulazi u Holofernov tabor, tog krupnog, zlog, poročnog i krvoločnog osvajača, kojeg na koncu ubija. Brojni su takvi legendarni likovi poput mladog Perzeja, koji se svojom vrlinom suprotstavlja smrtonosnoj Meduzi.

Kao i u navedenim mitovima, poistovjećujući se sa npr. Davidom, za predstavnika dobra biram dijete, odnosno samu sebe kao oličenje dobrote, te za za predstavnika zla okrutnu zmiju, stavljajući svoj doživljaj u djetinjstvu poput kakvog mita, .

Tako je i moj kip, prikaz stvarnog događaja, to jest, stvarnog doživljaja jedne dogodovštine iz djetinjstva, koja je s vremenom u meni prerasla u osobni mit. S vremenom sam otkrila svezu osobnog i klasičnog mita.

Dok je zmija uhvaćena u blagom izvijanju, grču procesa smrti, djevojčica je u opuštena, u blagom raskoraku, usprkos strahu koji opisuje njezina desna ruka, u kojoj na najvećoj mogućoj udaljenosti drži zmiju. Stisak nije prejak; nesiguran je, kao kod početnika, ili kod onoga koji nikada do sada nije *isukao mač*; umjesto herojskog kontraposta, koji sugerira vještinu, snagu ili iskustvo u borbi koje bi priličilo, recimo, prikazu Ahileja, držanje djevojčice je nehajno, ali prestrašeno, dječje, ali i u ushitu pobjede.

Oči djevojčice, ne gledaju u zmiju, već dalje od nje, u nebo ili kakav drugi izvor svjetla, bez trijumfalne samodopadnosti, nego u potrazi za ohrabrenjem. Kao da gleda roditelja koji svojom prisutnošću, ulijeva sigurnost.

Skice za djevojčicu, terakota

Na neki osoban način, djevojčica sa zmijom je alegorija moje osobne vjere. Čovjek je na koncu religijsko biće, od pradavnih dana, ma u što vjerovao. Dokaz tomu su i riječi Petra Selema koje za ovu priliku prigodno citiram.

"Čovjek paleolita, slikajući u pećinama Lascauxa ili Altamire snažne obrise bizona, stvarao je dvojnike kojih mu je posjedovanje, kojih mu je dohvatnost trebala omogućiti da se lakše i uspješnije domogne originala, stvarnoga, živog bizona u prirodi."¹

Na neki način i ja koristim sliku sebe kao kakvog *zmijolovca* da bi u stvarnosti bila uspješnija u zaštiti ljubimaca i domaćih životinja od otrovnog ugriza.

Nastavlja objašnjavati kako se umjetničko djelo ne ograničava na prikazivanje onoga što se slučajno može uočiti, već je "... slika samo to biće, ona ga udvostručava, ona je isto toliko istinita, isto toliko stvarna kao i ono, ali pripada drugoj istini, drugoj stvarnosti..."¹

I moj kip pripada „drugoj stvarnosti“ u vidu interpretiranog prikaza stvarnog događaja, stavljajući fokus na „herojski“ autoportret, zanemarujući pravu stvarnost u kojem je zapravo baka ubila zmiju.

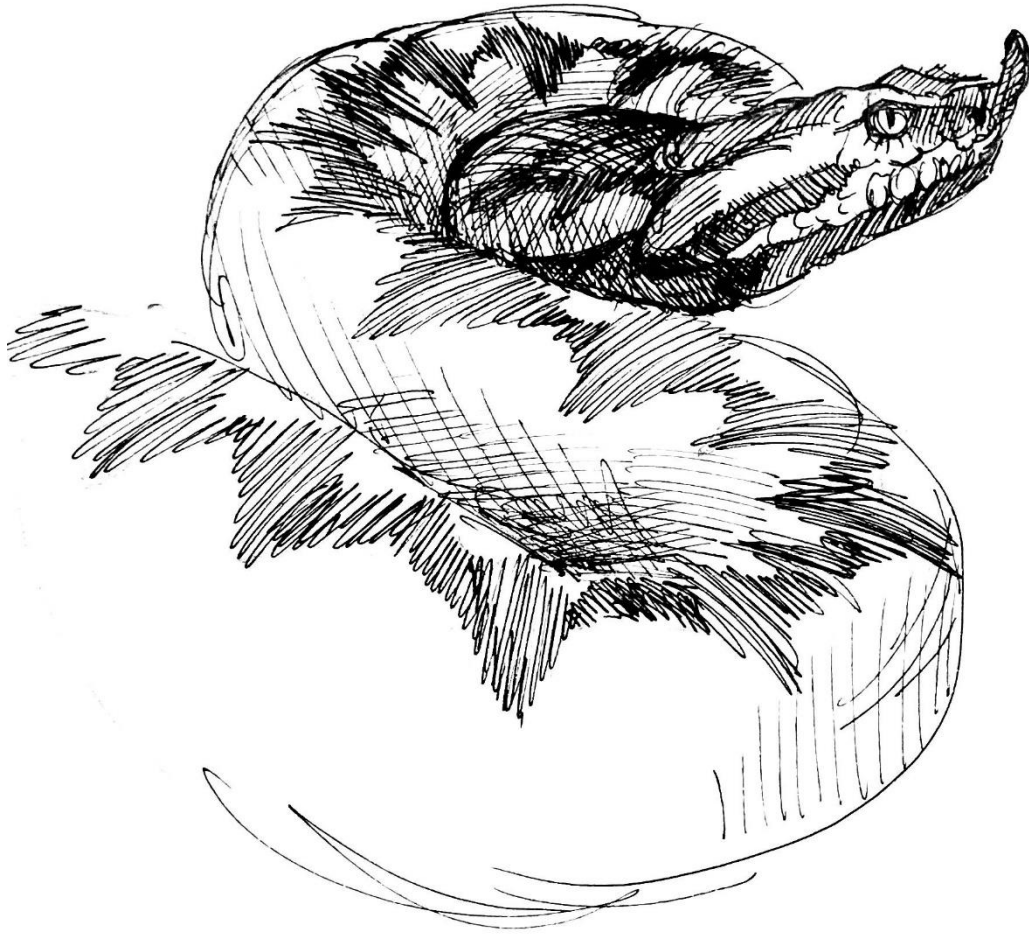
"Slika lova u močvari ne treba dakle tek značiti da se neki Egipćanin bavio i tim športom. Naprotiv, ona osigurava da vlasnik groba na čijem se zidu nalazi, i u vječnosti savladava zle sile, kao što se na slici lova tamani one životinje koje predstavljaju zle sethijevske snage..."¹

Niti sam ja bila dijete koje je lovilo ili ubijalo zmije niti je ovo nadgrobni spomenik; ovdje je agresivni čin svojevrsna alegorija borbe dobra i zla.

¹ "Helena u Egiptu" Petra Selema, izdane u Zagrebu 2006. godine, izdavač ArTresor, str. 9-11

O MOTIVU ZMIJE

Odrastajući u kući na osami, koja je gotovo sa svih strana okružena šumom, upoznala sam više životinja nego školskih prijatelja. No, zmijske su specifične i što se njih tiče, tu sam rezervirana spram njih.

Studija poskoka, rapidograf

Zmije su uvijek imale neprijatelje. Najznačajniji su mungos, lisice, čagljevi, ... O svih zmija, svakako jest koja izaziva najviše straha, poskok; smrtonosan, prepreden, miran, brz, spreman - čak napet, nepredvidiv, nezamjetljiv. Katkada nepažljiva ruka prilikom berbe grožđa može „ubрати“ i poskoka. Malen je i spreman, a tako ga je teško uočiti ponekad, jer se tijelom vješto prilagodio okolišu, te načinu lova, kao i mnoge životinje koristeći mimikriju. Načelno po sebi, u svom svijetu, on je dobar, ali mi ga vidimo kao prijetnju, opasnost, kao neprijatelja i zločinca. Premda su male šanse da će napasti „na prvu“, ukoliko se osjeti ugroženo. Često pokušava pobjeći. Zakonom je zaštićen upravo zato, što je čovjek sklon ubiti ga čak i pri samom susretu.

Poskok, taj najomraženiji stanovnik poluotoka, prijetećim karakterom svoga bića, osvojio je brdo Sveti Ilija, kojem je poklonjen status planine. To je najviši vrh poluotoka Pelješca, seže 961 metar u visinu, a smješten je na „Zmijinom brdu“, koje se u pretkršćansko doba nazivalo i „Perunovo brdo“. Smatra se jednim od najljepših hrvatskih vidikovaca – osim Hvara, Mljeta, Lastova, Visa, pa čak i planinskih vrhova iza granice sa Bosnom i Hercegovinom. Po lijepome vremenu se vidi i Palagruža, a neki kažu i Italija.

Uspón do vrha primamljiv je mnogim turistima, pa su se mnogi uputili neprikladno opremljeni za taj podvig i susreli se sa poskokom, ili ono što se u folkloru zove „Česi u japankama.“

Poskok je najopasnija europska zmija koja živi na jugu Europe. Najčešće je sive ili smeđe boje sa lako prepoznatljivim šarama, a po trbuhu bjelkast s crnim točkama. Mužjak naraste do jednog metra, a mnogi će pripovijedati kako su susreli poskoka od barem metar i dvadeset. Ima karakterističnu trokutastu glavu sa rogom na vrhu njuške i zastrašujuću okomitu zjenicu.

Jasno je i kako je evoluirao, još tako davno u simbol zla i kako se njegov zastrašujući oblik i fizionomija uvukla u ljudsku podsvijest. Progonila je narode u snovima i u brojnim mitologijama izrasla u zmaja. Dok u nekim mitovima, recimo u Kini, zmaj donosi obilje, ponekad kišu, u Europi čuva svoje blago i najčešće terorizira ljude, te je i prikaz samog vraga.

Zmije su također korištene kao alat terora i mučenja, kada su na mnogim mjestima cijeloga svijeta sakupljane u jame u koje se bacalo nemoćne neprijatelje, svrgnute kraljeve, kradljivce i ubojice, korumpirane namjesnike, kao u pravi pakao.

Ipak, Iliri slave zmiju u svome vjerovanju, jer su Kadmo i Harmonija, mitski začetnici ilirskog naroda, nakon smrti pretvoreni u zmije, a njihov sin Ilirij rođen kao zmija. Iliri, čija su plemena živjela na poluotoku Pelješcu, ostavili su tragove svoje svakodnevice oko moje kuće.

I dok su plemena sa sjevera više štovala Sunce i oformila heliolatričke kultove, na jugu je kao religijski motiv predvodnica bila upravo zmija, koja se nalazila na novcu koji je tada cirkulirao po Dalmaciji.

Morske zmije prema grčkom mitu, dave Laokonta i njegove sinove, kada je pokušao upozoriti Trojance, da ne uvlače konja u grad. Zmije skončavaju Kleopatrin život, zmija uvjerava Adama i Evu da jedu plodove zabranjenog stabla, te napada Izrael kroz pustinju, a Mojsije je dao odliči mjedenu zmiju, kao duhovnu zaštitu.

Zmije napadaju svetog Patrika, koji ih štapom sve proganja u more oko Irske, dok Levijatan u kršćanskoj ikonologiji predstavlja Sotonu, koji guta Jonu u oluji.

One krasi i glavu Meduze umjesto kose, a Hera stvara zmiju sa diskutabilnim brojem glava kako bi ubila Herakla - Hidru. Sukladno kršćanskoj pozadini, a pri tome koristeći elemente folkloru sjeverne Hrvatske, Ivana Brlić-Mažuranić piše Šumu Striborovu, u kojoj buduća žena glavnog lika iz zmije uzima ljudski lik, pa zavodi momka koji je vodi kući i stvara cijeli lanac kaosa. To je jedna od bajki s kojom sam se upoznala u ranom djetinjstvu, koja je ostavila jak dojam na mene, kao i na mnogu djecu.

U Egiptu zmije imaju niz značenja i božanstava koja ih predstavljaju. Za početak, kruna Donjeg Egipta, dešreta ili crvene zemlje, to jest, pustinje, prepoznatljiva je po kobri, Wadjet. Renenutet je božanstvo koje je najčešće prikazano kao žena sa glavom zmije, smatra se majkom zmije koja čuva vrata podzemlja, a izdiše vatru. Ipak, jedno od prvih uopće izmišljenih egipatskih božanstava je Apep koji izgleda kao divovska zmija, s kojim se bog sunca Ra bori svakog dana, jer Apep želi proždrijeti sunce. Vidi se jasna povezanost sa zmijom Jormungandr i njezinom borbom protiv boga neba i munje, Thorom iz nordijske mitologije.

U Nordijskoj mitologiji zmija Jormungandr opasava svijet svojim tijelom, a boga lječništva, Asklepija, prati zmija, te se smatra da je Hipokrat uspostavljao dijagnoze pacijentima tako da bi ih zmija liznula ili ugrizla. Quetzalcoatl u Srednjoj Americi donosi kišu i mudrost.

U Mezopotamiji se s agrikulturnom povezuje zmija Ningishizda, Gospodar dobrog stabla, a Basmu se opisuje kao zmija koja ima stražnje noge i krila, čije se ime prevodi kao otrovna zmija, a ipak se povezuje sa plodnošću. U mezopotamskom Epu o Gilgamešu, upravo kada on nalazi biljku koja donosi besmrtnost, krade mu je zmija. Simbol koji predstavlja ostvarenje punog ciklusa u prirodi, vječnost i besmrtnost je Urobor, zmija koja grize vlastiti rep.

U Danteovu „Paklu“, Vanni Fucci, kradljivac, prekriven je zmijama koje ga grizu, a kasnije se pojavljuju i dva grešnika; jedan čovjek, jedan zmija, pa dok drugi napada prvog, počinju mijenjati oblik iz jednog u drugog.

Na kraju, čini se kao da je zmija gotovo svugdje prisutna kao simbol zla, prijetnja, te da se takav način gledanja na tu životinju ukorijenio od povijesti koju ne možemo niti sagledati.

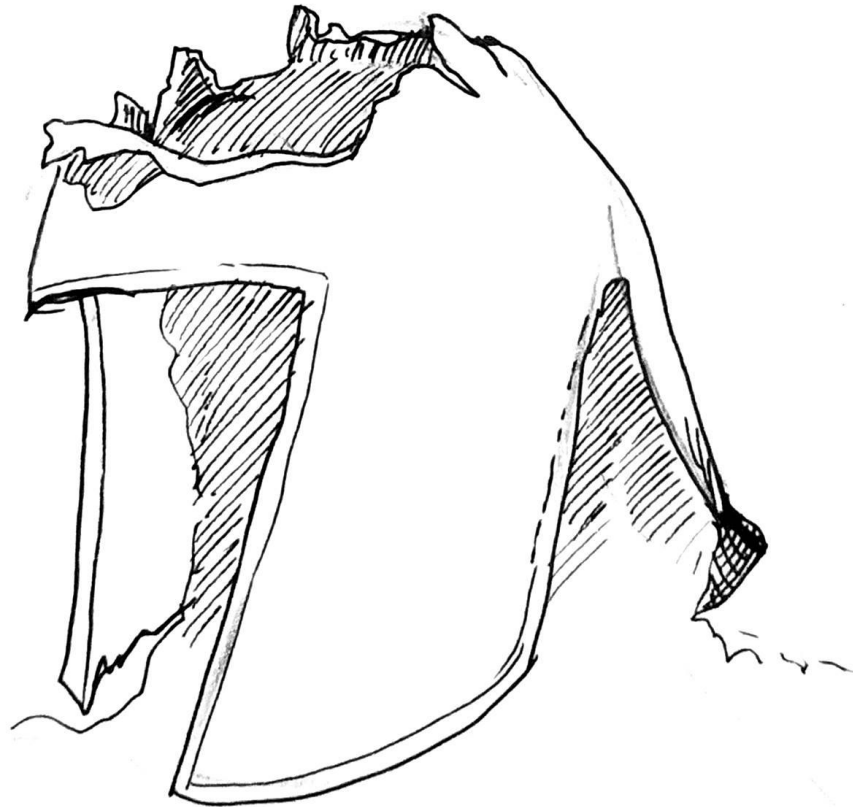
„Zmija izmili i zada smrtonosni ugriz djetetu seljaka pod čijim je pragom živjela. Seljak zbog toga strašno ozlojeđen, dograbi sjekiru, dođe do njezine rupe i stane čekati da je odmah udari ako izađe. Kad zmija proviri, on zamahnu sjekirom, ali promaši i rasiječe kameni prag koji je bio kraj njezine rupe. Kasnije je blago doziva zmiju da se pomire. A zmija će na to:

Niti mogu ja tebi vjerovati dok gledam okrznuti kamen, niti ti meni dok gledaš grob svoga sina.“²

² Iz zbirke „Odabrane basne“ Ezopa, la Fontena i Krilova, izdavač „Svjetlost“, str. 10

O MOTIVU KACIGE

U lipnju i rujnu 2020. godine provodila su se istraživanja groba iz 4. stoljeća prije Krista, nekoliko stotina metara dalje od moje kuće, gdje je, osim nakita i brojnih drugih grobnih predmeta pronađena i kaciga, čiji je nalazak značio da grob pripada elitnome ratniku, uz kojeg je pokopana i osoba vrlo vjerojatno ženskog roda, kako je tada utvrđeno.

Studija ilirske kacige prema fotografiji iz članka Večernjeg lista

„Pronađeno je i petnaestak brončanih i srebrnih fibula, desetak igala, više spiralnih brončanih ukrasa i pinceta te više stotina perli od staklene paste i jantara kao dijelovi nekadašnjih ogrlica (...) više od trideset različitih posuda, uglavnom grčke provenijencije iz vjerojatno matičnih antičkih i italskih radionica. Potrebno je naglasiti da su to najskupocjenije posude toga vremena, koje je domaće stanovništvo prilagalo uz svoje pokojnike kao grobni prilog i dar za onostrani život.“³

Smatra se da bi nalazište pokraj izvora Vidohova oka (špilje sa barom) moglo biti i nekadašnje svetište.

HRT navodi da na tome prostoru ima petnaestak gomila i da je specifično nalazište samo jedan od grobova koji okružuje nekada značajno naselje, a sama kaciga je jedna od tek nekoliko ilirskih kaciga u svijetu, što naglašavaju i strani mediji.

Iliri su bili narod koji je živio na području današnjeg Balkana, koji nije ostavio pisanih dokumenata za sobom, ali je predmete od bronce, jantara, oružja, novca... a o njima se najviše može saznati od grčkih i rimskih pisaca, koji su mogli biti pristrani – osobito rimski pisci, koji su ih opisivali kao prljave barbаре, pijance, ukratko; užasne neprijatelje s kojima se ne može pregovarati. To se uglavnom odnosilo na želju Rima da sasvim zavlada ilirskim teritorijima, a jedna od prepreka koja se našla na putu bila je kraljica Teuta, za koju se vjeruje da je boravila u utvrdi na Hvaru, pokraj mjesta Sućuraj. Ona je odbijala braniti svojim moreplovcima da gusare po rimskim obalama, prkoseći tako velikoj sili, a njezin je otpor naposljetku ugušen. Nakon Velikog ilirskog ustanka koji je trajao od 6. do 9. godine poslije Krista, postupno nestaje već ionako raslojena država *umjetno* uvezanih plemena i razdvaja se u dvije rimske pokrajine; panonsku i ilirsku. Riječ o tome narodu isparila je kroz stoljeća, a danas se u popularnoj kulturi; videoigrama, filmovima i serijama gotovo i ne spominju, poput Gala, Germana itd.

Kacigu koju nosi djevojčica modelirala sam prema primjeru kacige pronađene pokraj moje kuće, ali sam dodala i plitak reljef ostavljen u skici koji se teško čita, što može podsjećati na raspadanje i loše stanje u kojem je pronađena kaciga; reljef prikazuje još jedan autoportret, ali s kozom koju vodim s desne prema lijevoj strani.

³ dr. sc. Domagoj Perkić za Večernji List.

Razlog iz kojeg koristim kacigu na kipu, jest taj, što je ona poveznica sa svetim Jurajem, koji je bio vojnik.

U knjižici "Sv. Juraj u Potirni" Vinicija Lupisa, 2012., koju izdaje Župa Svih svetih Blato, logično objašnjava zašto sveti Juraj ubija baš zmaja; "Popularnost kulta sv. Jurja porasla je za vrijeme borbe s Perzijancima u VII. stoljeću, gdje je simbolički kao jedan od svetih ratnika simbolički predstavljao pobjednika nad perzijskim poganstvom. U počecima kršćanstva zmaj je simbol zla, što se u posebnom značenju odnosilo na poganstvo."⁴

I u sljedećem paragrafu objašnjava "Stoga se od samih početaka sv. Juraj prikazuje u ratničkoj odori..."⁴ pa tako i djevojčica ima kacigu u ruci.

⁴ "Sv. Juraj u Potirni" Vinicija Lupisa, 2012., izdavač: Župa Svih svetih Blato,

O MOTIVU JURAJA I ZMAJA

Već je podosta neposredno napisano o svetome Jurju. Prikaz *Juraja* i zmaja simbol je koji pripada kršćanstvu, a alegorija je borbe dobra i zla, što se ponavlja u svim religijama. Moja djevojčica sa zmijom, parafrazira istu priču, koja je izvadak iz moje prošlosti, ima dodirne točke s prošlošću čovječanstva.

Za života, sveti Juraj je bio rimski vojnik, koji se sa kršćanstvom upoznao još u Palestini, a legende kažu da ga je Dioklecijan pokušao podmititi samo kako bi se odrekao kršćanstva. Premda je njegov klasični prikaz proizašao iz krivog tumačenja borbe cara Konstantina *protiv zla*, ustalio se i svetac je postao zaštitnikom domaćih životinja i molitve mu se upućuju kada prijete ratna opasnost. U Hrvatskoj je nastao niz običaja vezanih za svetog Juraja, Jurja ili Juru, a pretpostavlja se da postoji poveznica između slavenskog boga proljeća Jarila i svetog Juraja, čiji se dan slavi 23. travnja, na obljetnicu njegove smrti.

Kao dijete sam često boravila na Hvaru, u Sućurju, gdje me nona odvlačila sa sobom na svete mise. Ponekad se misa održavala u velikoj župnoj crkvi Svetog Juraja, a ponekad u maloj crkvi svetog Ante. U manjoj crkvi nalazile su se dvije freske; sa vrata lijevo prikaz svetog Ante, sa desne strane svetog Juraja – neobično, to jest naivno naslikan sveti Juraj na konju dok probija zmaja kopljem. Cijela se freska činila mistična, posebno u dječjim očima. Bila je velika, bez pozadine, nevješto naslikan svetac, bijeli konj sa crvenim uzdama neobično dugog, tankog i neprirodno izvijenog vrata, zeleni zmaj izražajnih očiju, koji se komeša oko nogu konja; čak i tako *loše* naslikan, bez namjere da utjelovi neku *smislenu* anatomiju koja bi priličila zmaju, on ulijeva strah i njegovo se tijelo čini snažno, mesnato, njegov rep se može izviti i mahnuti prema promatraču. Uspoređujući likove Juraja i konja sa zmajem – oni su dostojanstveni, a on divlji, pravo životinjsko strašilo. Tako je imao moć djelovati na hladnu, „jezivu“ atmosferu malene crkve, doprinio je svečanoj auri mise. Ipak, prebojan je, kao i prikaz svetog Ante – napomenuti ću da je crkva izgrađena u sedamnaestom stoljeću i da starost freske nikada nije procijenjena, te da je bila strašna greška prebojiti je... nažalost, posljednji put sam bila u Sućurju prije deset ili više godina, ne bih mogla nacrtati kako je izgledala, jer je se prisjećam kroz maglu koja se samo povremeno bistri...

Osim tog prikaza, kip Dominika Fernkorna koji prikazuje borbu Svetog Jurja i zmaja, zasigurno je moj najdraži prikaz sveca - ili barem prvi izbor u kiparstvu.

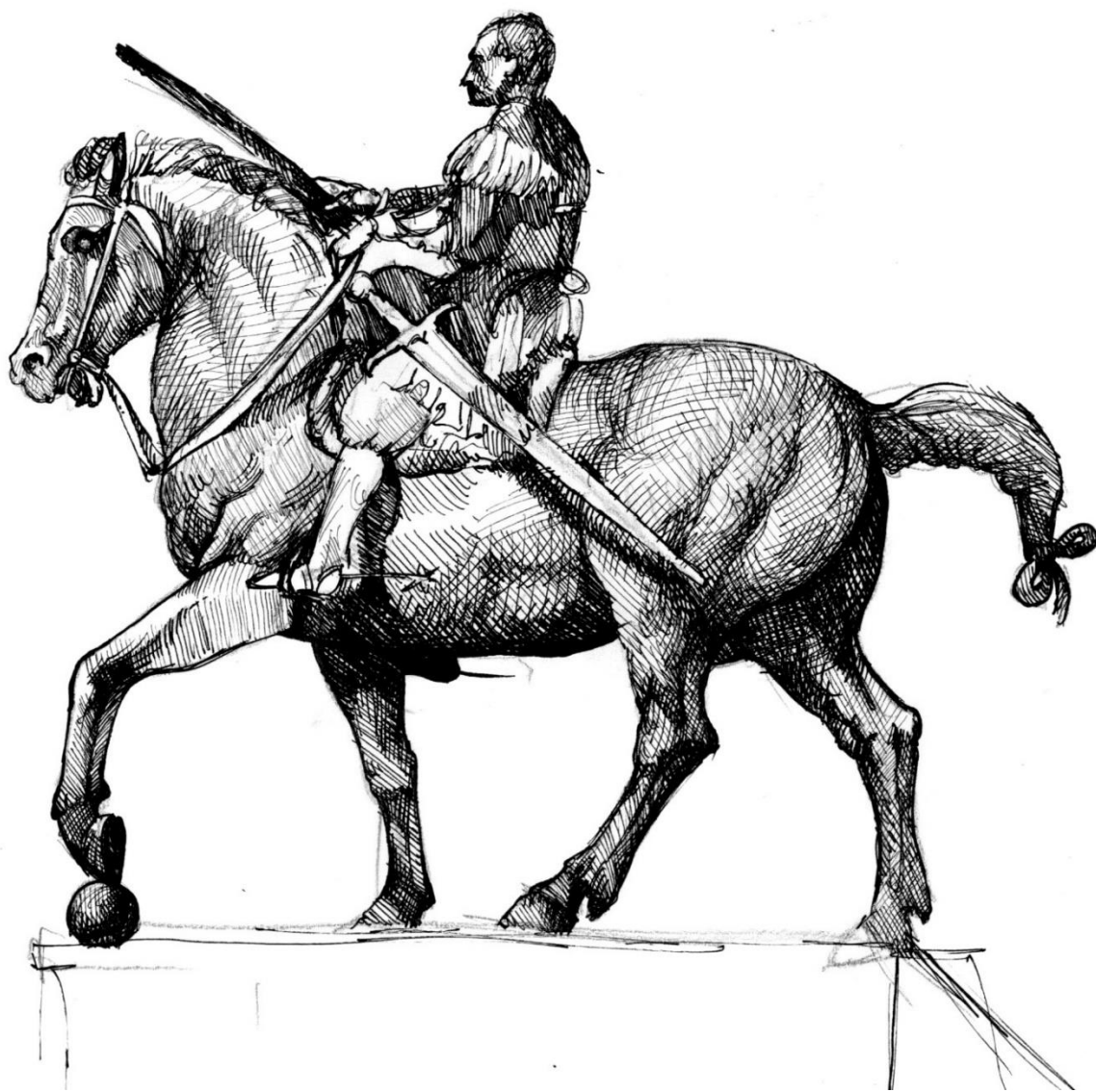

Studija Svetog Juraja kipara Dominika Fernkorna

KOMPOZICIJA I FORMA

Rad se sastoji od četiri komponente; djevojke, zmije, kacige i plinte. Uvezane su tako da se priča čita od gore prema dolje, te kompozicija se proteže poput slova „S“.

Poza koju je djevojčica zauzela nije uobičajeni kontrapost. Njezin raskorak sugerira strah, a lijevom nogom se oslanja na kamen, što se može činiti kao nekakvo traženje sigurnosti, s obzirom da drži zmiju u ruci, osjeća se i napetost, ali ima i statičku vrijednost, poput konjaničkog kipa Gattamelate, kipara Donatella, iz 1453, koji je statiku konja riješio njegovom podignutom nogom na kugli.

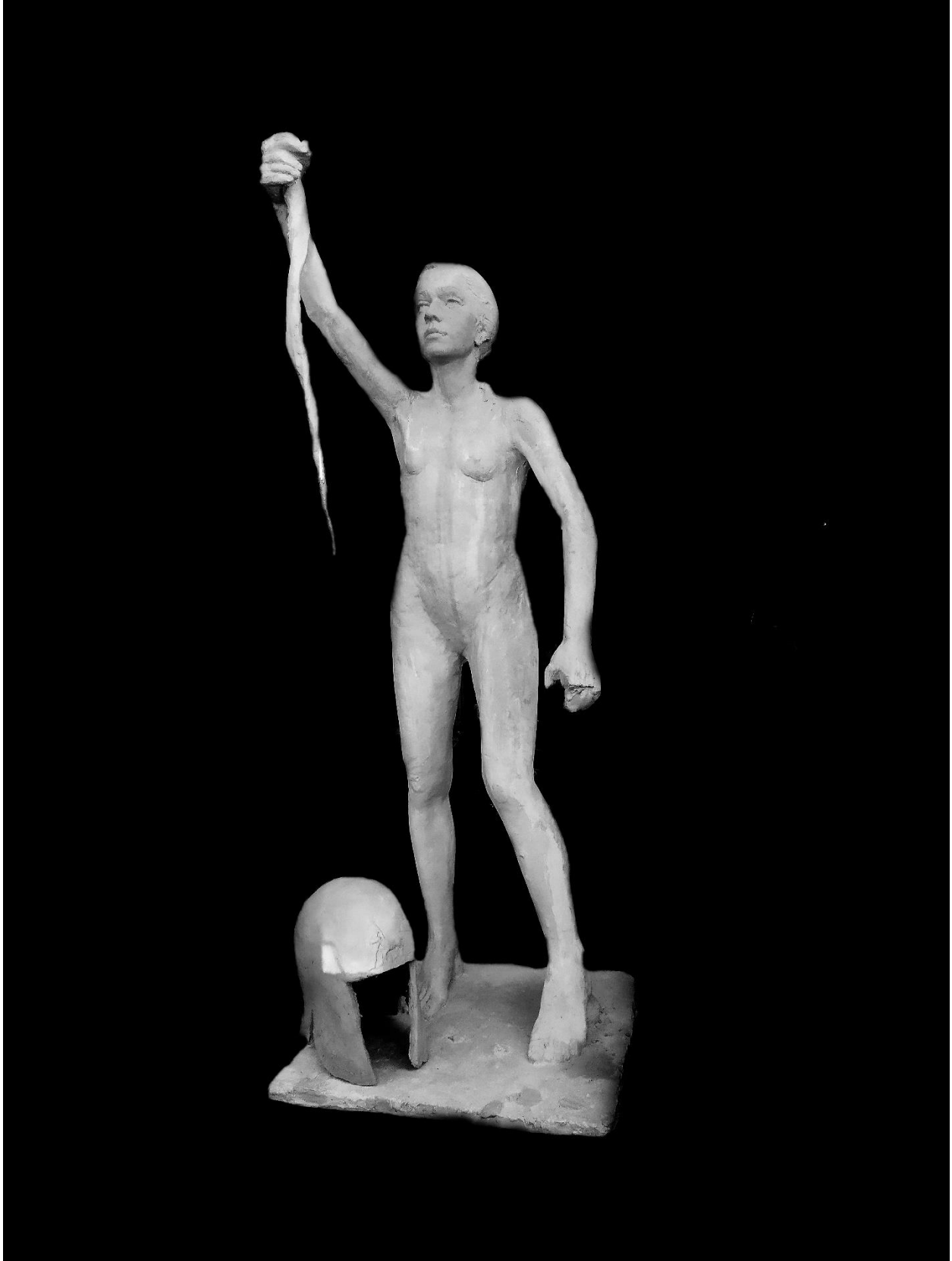
Studija spomenika Gattamelate kipara Donata di Niccolo di Betto Bardi poznatog kao Donatella

Skicama u glini, pokušala sam doći do idealnog rješenja za postavljanje kacige, ali svako rješenje kompozicijski bi podsjećalo na stablo. Kako bih izbjegla dojam „krošnje“, koji je stvarala previsoko podignuta kaciga, opustila sam ruku djevojčice, što je doprinijelo sveukupnom dojmu kipa, njezinome stavu. U fokusu su ostali naglašeni prsti, koji grčevito grabe kacigu za njezine rubove, a sama forma, ljepše teče. Njezine krhke noge, više ne nose vizualno svu težinu, već im u tome pomaže i kaciga.

Prve skice

Premda je prvi plan bio izmodelirati zmiju kako visi, s vremenom se počelo nazirati drugačije rješenje; zmija koja je deblja, ali ne visi kao mrtav komad užeta iz stisnute šake, a koja jednako tako i ne narušava cjelokupan tok forme. Priča se i dalje čita od gore, s lijeva prema dolje, desno, izvijajući se sve do kamena pod njezinom lijevom nogom.

PROCES RADA

Nakon izrada skica u glini, izradila sam nove skice na papiru sa mjerama, prema kojima sam sjekla i varila konstrukciju. S obzirom da sam već imala skice, koje su jasno prikazivale u kojem će položaju biti udovi, konstrukciju sam napravila nešto drugačiju nego što radimo uobičajene konstrukcije, kojima se 'zglobovi' mogu savijati, a ruka koja je stala u zraku sam dodatno ojačala.

Potom sam izradila križiće i korak po korak, prenosila koeficijentom mjere sa odabrane skice, na veliki akt. Već u samome početku sam uočila kako će trebati ipak napraviti neke dorade i razrade odstupanjem od male skice. Njezina je *svježina* neposrednosti, ostavila traga u anatomiji, koja jednostavno nije mogla funkcionirati na velikome aktu. S obzirom da sam radila bez živog modela po sjećanju i fotografskim predlošcima djeteta u razvoju, pretpostavila sam da će proces biti nešto duži.

Zmiju i kacigu nisam dodavala do samog kraja. Kada je modeliranje djevojčice bilo na pola puta, raznim predmetima, simulirala sam zmiju i kacigu, da bi mi pri kreiranju forme olakšali proces stvaranja osjećaja cjeline i kakav bi trebao imati dojam kip pri završetku.

Lijevanje negativa sam napravila sama, a uz pomoć asistenta dr. art. Gorana Balića sam skinula kape kalupa sa kipa. Riješili smo konstrukciju za noge i ruke, te uspješno odlili pozitiv. Kaciga je modelirana napose na stalku, kako se inače modelira portret. Zmija je modelirana u gipsu, na komadu šipke koji je blago savijan, kako bi bio u skladu s karakterom zmijinog izvijanja.

Prvi sloj gipsa

Lijevanje negativa, spor je proces za koji je potreban temeljita priprema, koja bi olakšala glavni dio posla. Prostoriju sam raščistila i zaštitila pod i predmete po prostoru radionice. Tada sam počela postavljati limove na formu, što je posao koji oduzima dosta vremena.

Fotografirano netom prije lijevanja

Prvi sloj gipsa, nanosi se čim se gips zamiješa, kako bi bio sasvim podatan poput tekućeg jogurta, da se zalijepi za formu, te uhvatio sve pojedinosti modelacije, grafizme, otiske alata i sličnoga. Za nanošenje drugog sloja (i po potrebi trećeg) potrebno je samo nakratko pričekati. Na zglobove sam dodavala više, osobito na noge, koje nose cijeli kip, kao i glina koja je zarobljena ispod. Prati se debljina koja je određena limovima, koji se paze i čiste tijekom cijelog procesa. Oni razdvajaju kape kalupa, kojeg sam podijelila u devet dijelova; prednja kapa koja nosi sve ostale; na koju se vezuju sve ostale tijekom sušenja i koja je jamac da će tijekom slaganja u lijevanju sve biti na svome mjestu. Zatim četiri kape straga, za glavu i ramena, za leđa, za bedra te za listove i plintu, te još po dvije za svaku ruku.

Na kraju toga dana pričvršćuju se letve koje osiguravaju kalup od lomova, a koje ujedno služe kao i nosači kalupa u obliku slova A sa prednje strane (koji vezuje glavu i plintu, a po svojoj dužini se na još nekoliko mjesta spaja sa tijelom, kako bi težina bila jednako raspoređena i sredina također osigurana i čvrsta), te još nekoliko manjih, pomoćnih.

Nakon lijevanja, kalup je postavljen na prednju kapu, na letve koje ga čuvaju od pomicanja i lomljenja

Slijedila je izrada konstrukcije; koriste se šuplje željezne šipke koje se mjere prema kalupu i vare. Neizbježno je lakirati ih, kako hrđa ne bi izbijala kroz gips i nagrizzala ga.

Kalup se priprema za lijevanje u gipsu, tako što se nekoliko sati prije natapa, kako suhi kalup ne bi *popio* vlagu iz svježeg gipsa pozitiva koji se ulijeva, a koji treba svoje vrijeme i uvjete za zdravo, sporo stezanje, nakon toga se premazuje sapunicom iznutra. Ona služi kao izolator između dva gipsana odljeva koji će se dodirivati; negativa i pozitiva.

Kalup se priprema za natapanje

Kalup je postavljen na stol i prvo se odlijeva prva, prednja kapa, prvo sloj samog gipsa, zatim sloj kudelje ili kanave umočene u gips, koja čvrstoćuje odljev. Kip će stoga iznutra biti šupalj, ali jak. Stražnje kape i kape ruku dodaju se kasnije, spajaju se povezujući ih „gnijezdima“ kanave u gipsu.

Pogled u nedovršeni pozitiv; nazire se konstrukcija nogu koja je kanavom i gipsom pričvršćena za stijenke pozitiva.

Razbijanje negativa, kalupa s kipa, bilo je jako brzo, s obzirom na velike površine, napete forme bez draperije i brojnih detalja. Potom je slijedilo retuširanje, koje je popratilo proces do samog kraja, uključujući i dodavanje i montiranje ostalih atributa – retuširanje je poslužilo i kao uvezivanje svakog elementa napose.

Uništavanje gipsanog kalupa koji još uvijek djelomično skriva odljev uz pomoć dr. art. Gorana Balića

Studija Berninijevog Davida, kojeg na kraju uzimam kao primjer za oblikovanje draperije na dovršenom kipu

ZAKLJUČAK

Igra dobra i zla je nešto što prožima ljudsku povijest od samih njenih početaka, od pojave prvih velikih civilizacija, do dana današnjeg. Mijenjaju se okolnosti, bit ostaje ista. Ma da se dobro i zlo svrstavaju u kodeks moralnog i nemoralnog ponašanja, o kojima svjedoče drevni sveti spisi i knjige poput Biblije, ponekad se ta igra, kada je moć ovozemaljska u pitanju relativizira. Dokida se ta fiksna granica o kojoj svjedoče neke druge knjige kao što je knjiga, „Protokoli Sionskih mudraca“, ⁵koja se nepravedno pripisuje Židovima. U njoj se uglavnom obrađuju neke političke teme. Knjiga u mnogočemu podsjeća na Machiavellijevog „Vladara“, iako se čini da je pisac i bio inspiriran tom knjigom. Jedan podnaslov kaže: „U politici nema morala“.

„Poštenje, iskrenost, ove dvije narodne kreposti, u politici postaju manama.“

No, pojedinac uvijek ima izbor, prihvatiti to „pravilo“ koje vlada u društvu, ili ne. Čini se da je individualnost i odcijepljenost od nemoralnog i nezdravog zajedništva oduvijek imala alternativu kroz pojedinca, individualca. Ljubav je ključna u svemu i ona na pozitivan način mijenja stvarnost ka dobru. Ljubav je sinonim za dobro.

To je ljubav kakvu iščitavamo iz priče o svetome Jurju, žrtva za viši cilj koji predstavlja *dobro*, kakva krase živote svetaca kroz povijest i služila je generacijama kao smjernica moralnom životu. Jer život po sebi stremlji dobru, a zlo je tu samo, da mu kroz kontrast ukazuje put.

Sv. Juraj je kao i mnogi sveci, prvenstveno individualac, kao što ja takvu doživljavam sebe.

U jednom eseju pod nazivom „Svojevoljnost“ Herman Hesse piše ovako; „Neki sopstveni* smisao ima svaka stvar na Zemlji (...). Svaki kamen, svaka travka, (...) svaka životinja raste, živi, dela i oseća samo po svom 'sopstvenom smislu' i na tome počivaju dobrota, bogatstvo i lepota sveta. (...) sve to proizlazi jedino otuda što svaka i najmanja stvar u vasioni* u sebi nosi svoj 'smisao', svoj sopstveni zakon i savršeno sigurno i nepogrešivo sledi svoj zakon.“

Postoje samo dva jadna, prokleta bića na Zemlji kojima nije dopušteno da slede taj vječni poziv i da budu onakvi, da rastu onako, da žive i da umiru kako im naređuje duboko ukorijenjen vlastiti smisao. Samo su čovek i domaća životinja koju je on pripitomio osuđeni na to da ne slijede zakon života i rasta*, već nekakve zakone koje su ljudi ustanovili i koje, s vremena na vreme, ljudi uvek ponovo krše i mijenjaju. I to je, dakle, ono najčudnije; mali broj onih koji su proizvoljne zakone prezirali da bi sledili vlastite, prirodne zakone – oni su, istina, većinom osuđivani i kamenovani, a zatim su, upravo oni, poštovani zauvijek kao junaci i oslobodioci. Taj isti ljudski rod koji poslušnost prema svojim proizvoljnim zakonima slavi i zahtjeva kao najvišu vrlinu kod živih, (...) u svoj večiti Panteon prima upravo one koji su prkosili onom zahtjevu i radije su svoj život napuštali no da postanu nevjerni svojoj 'svojevoljnosti'.“⁶

⁵ „Protokoli Sionskih mudraca“, Mladen Schwartz, 1996, Izdavač : Croatiaprojekt, Zagreb

U tom duhu, dovršila bih svoju pisanu i skulptorsku misao riječima, da unatoč tomu što se čini, da je zlo ponekad jače od dobra, ipak je dobro, kad ga izaberemo čistim srcem, ono što je na strani života. Tako je i sveti Juraj prkosio ljubavlju svojim mučiteljima i odolijevao zlu, ostavivši trag o sebi koji živi i danas (Život Vječni).

No, ni tu ljubav sv. Juraj ne bi mogao živjeti, da nije imao u sebi čistoću ljubavi djeteta, a poznata je ona Isusova rečenica iz Evanđelja, koju su živjeli svi sveci i individualci, „tko nije poput djeteta, neće u Kraljevstvo Nebesko“. Na koncu, to bi bio suštinski smisao moje osobne parafraze legende o Sv. Jurju, utjelovljene u skulpturi. Samo dijete u nama može pobijediti zlo.

⁶ Iz zbirke „Razmatranja, Pisma, Eseji“, Herman Hesse, str. 60, izdavač Beogradski izdavačko-grafički zavod, Narodna knjiga, 1985.

Fotografija dovršenog diplomskog rada

LITERATURA

1. "Helena u Egiptu" Petra Selema, izdane u Zagrebu 2006. godine, izdavač ArTresor, str. 9-11
2. „Odabrane basne“ Ezopa, la Fontena i Krilova, izdavač „Svjetlost“, str. 10
3. Dr. sc. Domagoj Perkić za Večernji List.
4. "Sv. Juraj u Potirni" Vinicija Lupisa, 2012., izdavač: Župa Svih svetih Blato
5. „Protokoli Sionskih mudraca“, Mladen Schwartz, 1996, Izdavač : Croatiaprojekt, Zagreb
6. „Razmatranja, Pisma, Eseji“, Herman Hesse, str. 60, izdavač Beogradski izdavačko-grafički zavod, Narodna knjiga, 1985.